

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eginhartvs De Vita Caroli Magni, Animadversionibvs Illvstratvs

Bessel, Friedrich
Reinhard, Johann Friedrich

Helmeftadii, 1667

Animadversiones Ad Cap. XIX.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10996

ram habuit, ut nunquam iter sine illis faceret. † Adequita-
bant ei filii, filiaè verò pone sequebantur, quarum agmen
extremum, ex satellitum numero ad hoc ordinati tueban-
tur. † Quæ cum pulcherrimæ essent, & ab eo plurimum
diligenter, mirum quod nullam earum cuiquam aut su-
orum, aut exterorum nuptum dare voluit: sed omnes se-
cum usque ad obitum suum in domo suâ retinuit, dicens
se earum contubernio carere non posse: ac propter hoc li-
cet aliàs felix, adversæ fortunæ malignitatem expertus est,
quod tamen ita dissimulavit, ac si de iis nunquam alicujus
proberi suspicio orta vel * dispersa fuisset.

*MSS. se-
ma disp.

ANIMADVERSIONES

AD CAP. XIX.

U^T tam filii quàm filia) Ita ex codicibus Reuberianis, & MS. Florentino legen-
dum, probante etiam Conrado Urspergensis fol. 129. & Alberto Cran-
tizio, qui liberos utriusque sexus litteris erudiri curasse scribit. Procul du-
bio illustrium Romanorum morem secutus est Carolus, apud quos matro-
næ pariter ac puellæ præceptoribus conductis instituebantur. Quam rem
prolixè extulit Caspar Barthius *Adversariorum lib. xxii. cap. 5.* Claudianus
de nuptiis Honorii & Mariæ v. 233. --- *Latos nec volvere libros, Desinit aut
Grajos ipsâ Genetrice magistra.* Eadem consuetudo ad alias gentes quoque
postmodum à Romanis transit. Quemadmodum videre est de Gothis,
ex *Epistola 1. Cassiodori lib. iv.* Cæterum an ex usu fuerit feminas in artibus
erudiri, non vanè quæsieris. Ovidio sanè non facile quis persuaserit, doctri-
nam in scemina cum pudicitia stare posse. Juvenalis etiam odisse se erudi-
tam puellam testatur *Satyræ vi. v. 450.* Quas & alias rationes contra
mulierum eruditionem exaggerat Matth. Berneggerus *Quest. Miscell. 98.*
Nihilominus & pudicas & eruditas, quæ virgines, quæ matronas, cum pri-
sca videre secula, tum nostrum etiam Principes aliquot, virginesque Belgi-
cas, summâ litterarum laude floruisse miratur; in quibus velut inter ignes
Luna minores merito suo excellit *Anna Maria Schürmannia*, quæ peculiari
dissertatione, plurimisque argumentis evicit; posse, ac debere femineum genus
ad literas discendas excitari.

More Francorum equitare, armis ac venationibus exerceri fecit) Hæc tunc
temporis exercitia ac progymnasmatata Principum erant, quibus ab incun-
te età

te ætate venturæ olim virtuti Bellicæ præluderent. Et quidem de equitandi studio veterum Germanorum multa commemorat Jul. Cæsar in *Commentariis de Bello Gall.* De Venationibus autem tanquam præexercitamentis bellorum exactius infra differemus, cap. xxii.

Lanificio assvescere) Germani veteres, etiam regię dignitatis, planè ad exemplum Græcorum, lanificio filias suas operam dare voluerunt. Similiter Romanis etiam honestissimæ matronæ lanam faciebant, exemplo Lucretiæ, quam in lanificio offendit Tarquinius, testibus Livio 1. 57. 8. Ovidio *lib. 11. Fastor. v. 741.* Aurelio Victore *de Viris illustribus cap. 1x.* Neque est ut metuas solâ hoc ipsum imitatione Svetonii, cujus perquam studiosus noster est, factum esse ab Eginharto. Nam quanquam de Augusto ille cap. 64. §. 4. *Filiam & Neptes ita instituit, ut etiam lanificio assvesceret:* tamen mulierum Francicarum industria hæc propè singularis erat; longè diversa à consuetudine Perfarum, quorum fœminæ non aliud magis in contumeliam accipiebant, quam admovere lanæ manus, dictitante Curcio 5. 2. 19. Sed hæc & alia ex professo persecuti sunt Arnifæus *de Republicâ cap. 11. sect. 12. n. 82.* itemque Andreas Tiraquellus *in Leg. Connub. 10. n. 38.* ac præcæteris Just. Lipsius *Elect. lib. 1. cap. 17.*

Carolus qui major natu erat) Tot victoriis, contra Bohemos, Danos, Sorabos, Westphalos, nomen suum nobilitarat Primogenitus Caroli M. *Carolus*, ut jam vix ulli per universum terrarum orbem bellicâ laude cederet. Rectè de eo Poëta Westphalus *lib. 1v. v. 279.*

*Hic Patris æquivocus fuerat, nec nomine solo,
Indole sed mentis clara probitateq; morum,
Omnimodaq; patrem virtutum dote referret,
Si rectore frui meruisset Francia tali.*

Obitum ejus ad ann. 811. 11. Non. Septembr. collocant Adelmus, Annales Fuldenfes, Regino, Monachus Egolismensis, alii. *Sigebertus* tamen annum 810. nominat, quod perperam factum arbitror.

Pipinum quem regem Italia præfecerat) Hic *Pipinus* ab Adriano I. Papâ baptizatus ann. 781. die 17. April. in quod tempus Pascha inciderat, ab eodem Susceptore nomen tulerat, cum antea dictus esset *Carolomannus*. Evangeliorum codex, Tholosæ in S. Saturnini tablino asservatus, hos versus præfert de Adriano:

*Principis hic Caroli claris natalibus auctam
Carlinam sobolem, mutato nomine Pippin*

Fonte

*Fonte renascentem & sacro baptisate lotum,
Extulit oblatum sacratis compater undis.*

Eodem tempore Longobardorum seu Italiae rex à Pontifice unctus, uè Ludovicus Aquitaniae, testibus Reginone, Adelmo, Hermann, Contracto, Lamberto Schaffnaburgensi, Sigeberto, omnibus ad annum 781. Errat Marianus Scotus lib. 111. qui in sequentem demum annum retulit. Amisit Pipinum Carolus ætatis anno 37. 11x. Idus Iulii A. C. 810. Regni Caroli M. 42. ut curiosè notavit Theganus de gestis Ludovici Imperatoris cap. 5.

Rotrudin quæ filiarum ejus primogenita) Hujus desponsationem Romæ factam anno 781 Constantino v 11. Imperatori Orientis refert Lambertus Schaffnaburgensis. Albertus Stadenis ad eundem annum: Constantino, inquit, filio Leonis & Irenæ, desponsata fuit Rotrudis, sed mater ejus aliam ei invito conjunxit. Nullam tamen ejus rei mentionem faciunt Adelmus, aliq; eorum temporum Scriptores. Nam Legati Constantini, ad Carolum venire anno demum 786. testibus Nuenarii ac Pithœi annalibus, Quo sensu etiam illud, Reginonis lib. 11. ad eundem annum accipiendum reor: Romam perrexit Carolus orationis causâ, & ut ibi cum missis Imperatoris colloquium haberet. Et sanè ex eventu posterius veritati propius apparet. Constantinus enim Imperator propter negatam sibi regis filiam iratus, Theodorum Patricium Siciliae præfectum, cum Ducibus suis fines Beneventanorum vastare jussit, quos tamen Caroli duces superiores ingenti strage ceciderunt. Factum hoc anno 788. Falsi prorsus sunt, qui Gaurberto, Cenomansensi Comiti, eandem postea nupuisse dicunt, cum clarè Noster nullam filiarum Caroli vivente eo elocatam affirmet. Obiit uno mense ante Pipinum fratrem 11x. Idus Jun. Anno 810.

Unam filium suum Bernhartum) Hunc Theganus Chorepiscopus ex concubinâ natum scribere videtur de gestis Ludovici cap. 22. Sed minus verè, si rem rectè æstimamus. Nam Carolomannus, qui postmodum Pipini nomen accepit, ut paulò ante diximus, natus ex Hildegardi ann. 777. Bertham, Guilielmo Tholosæ Comite & Aquitanorum Duce, ac Cunegunde natam duxit anno circiter 795. Natus ergo videtur Bernhartus ann. 797. Quandoquidem Pipino patri anno 810. denato statim insequenti ab avo susceptus, anno 812. bello idoneus judicatus est. Quare nec Thegano, nec eum secuto Chiffletio, facile assensum præbuerim, Bernhartum ex concubinâ natum dicentibus. Obstat enim (1) summa foeminae principis dignitas. (2) Caroli M. de Bernharto & Sororibus cura (3) Expressa Alcuini testificatio; quæ omnia latè ac nervosè exsequitur plenior assertione

Genalogie

Genalogia Francica tom. 11. pag. 200. & sequent. David Blondellus Vir doctissimus; nisi quod Criticam non satis feliciter ad vocavit in corrigendo Thegano p. 203. in his: Bernhartus filius Pipini, ut concubinâ natus; obscura enim esset Thegani narratio si tanta cum dissimulatione Pipinum primogenitum ex illegitimo thoro Caroli indicaret. Conjurâsse eum adversus patrum suum Ludovicum ex Adelmo ann. 817. constat. Unde oculis orbatus paulò post non sine Imperatoris mœrore obiit, Auctoribus Thegano cap. 23. Reginone lib. 11. & Annal. Fuldens. ad ann. 818. Nam quod Stephanus Forcatulus lib. 111. de Gallorum imperio & philosophiâ pag. 326. scribit obtinuisse Bernhartum, ut non stylo sicut cæteris oculi sibi effoderentur, sed aurea pelvi solis radiis intentissimè aspectis opposita, inter cætera hominibus stylo quàm rebus intento condonandum.

Adriani Romani Pontificis obitum] Obiit Adrianus I. dicente Onuphrio Panvinio in *Chronico Pontificum Romanorum* manè, vii. Kal. Januar. ann. 795. Indict. iv. postquam sedisset ann. 23. mens. 10. & dies 17. Cum Onuphrio convenit Lambertus Schaffnaburgensi, qui eundem in nativitate Domini ann. 795. obiisse tradit. Marianus tamen Scotus ad ann. 796. collocat his verbis: *Adrianus Papa obiit in nativitate Domini; quem velut fratrem aut charissimum filium planxit Carolus, vii. Kalendas Januarii.* Deceptum crediderim Adelmi ac Reginonis auctoritate: sed hi annum finientem ad sequentis initium retulere. Quanta inter Carolum & Adrianum interceserit amicitia, vel ex Epitaphio Pontificis, quod ei posuisse dicitur Carolus M. intelligi potest. Versus aliquot ex eodem, ut editum est ab Onuphrio Panvinio in annot. ad Bartholomaum Platinam p. 122. subjiciam.

Post patrem lacrumans Carolus hæc carmina scripsit
Tu mihi dulcis amor, te modò plango pater.
Tu memor esto mei, sequitur te mens mea semper,
Cum Christo teneas regna beata Poli.
Te clerus, populus, magno dilexit amore,
Omnibus unus amor, optimè presul, eras.
Nomina jungo simulticulis clarissime nostra,
Hadrianus Carolus, Rex ego tuq; pater.
Quiq; legas versus devoto pectore, supplex,
Amborum mitis dic miserere Deus.

Adversa fortuna malignitatem expertus est] Gobelinus Persona ad hæc verba respiciens etat. 6. cap. 40. fin. p. 193. Unde scribit, inquit, quidem Magister

gister ejus de eo, quod licet aliàs felix esset, in hoc adversa fortuna malignitatem expertus est. Non desunt, qui hæc de Einharto accipiant: quasi consueverit ille cum filiâ Caroli M. *Immâ* nomine, quæ postmodum consensu patris in matrimonium eidem collocata fuerit. Quam narrationem ex codice Laurishamensi produxit, & scriptoribus Germanicis præfixit *Iustus Reuberus*. Exstat in Chronico Laurishamensi ad ann. 805. apud Freherum tom. 1. *Rer. Germ. p. 62.* Ex quo procul dubio desumpsere Johann. Wolfius *centur. IIX. Rer. Memorab. ad ann. 800.* Justus Lipsius *lib. 2. Monit. Pol. cap. 12. num. 12.* & Hubertus Thomas Leodius *de Palatin. init.* Simile quid in chartâ Veteri scriptum, de indulgentiâ Caroli M. erga Einhartum & ejus Conjugem *Immam*, memini me videre in Augustissimâ Bibliothecâ Guelpherbytanâ. Sane res in utramque partem agitari potest. Etenim Eginhartus cum Lotharium, Ludovici I. Primogenitum, epistolâ quâdam compellat, nepotem vocare non dubitavit, quod utique non fecisset, nisi Conjugis affinitate ac consanguinitate impulsus. Sic enim scribit ad eundem *Epistola xxxiv. Admonendam censui neptitatem vestram, ut per prudentiam à Deo vobis concessam, caveatis periculum vestrum.* Ita in diplomate Ludovici, quod in chronico Laurishamensi comparet, *Imma* nomen apertè legitur. Et graviter sanè mortuam luxit Eginhartus, ut videre est ex eâ epistolâ, quæ inter *Lupi Abbatis Ferrariensis* epistolas, ordine *III.* apparet, ubi *venerabilis, fidißima, gratissima Vxor* dicitur, itemque *nobilissima & memorabilis scæmina.* Nec ad eò ab hæc opinione *Blondellus* abhorret, qui *Emmam*, ut vocat, ex nescio cujus contubernio natam, eo sine præteritam ab Eginharto scribit, nè illati probri memoria refricaretur *tom. II. Genal. Francicæ pag. 180.* Sed enim quocunque tandem colore narrationis seriem incrustent eruditi, figmentum certè ac impostura elucet. Nam ne iterum in testimonium advocem ipsum Eginhartum, qui Carolum nullam filiarum cuiquam aut suorum aut exterorum nuptum dare voluisse affirmat, se ipsam satis prodit fabula, nata proculdubio ex Historiâ Monialis cujusdam, quæ clericum amatorem noctu per nivem dorso extra curiam deportavit, inspectante Henrico III. Imperatore, quâ de *Ranulphus lib. v. cap. 21. Malmesburiensis lib. II. cap. 67.* Aliis insuper argumentis fabulam detegunt ac confutant *Cæsar Baronius annal. tom. IX. ad ann. 826.* itemque *Gryphiander de Weichbildis Saxonici cap. IV. §. 13. p. 8.* Cæterum perrara in historiis Monachorum de scortationibus filiarum Caroli mentio. Solus quòd sciam rem aliquomodo tangit *Auctor Vitæ Ludovici Pithæo editus, p. 359.* *Moverat, inquit, ejus animum jamdudum quanquam naturâ mirissimum, illud, quod à Sororibus illius in contubernio exercebatur paterno, quo solo domus paterna inureba-*

sur navy. Cui incommodo mederi volens, simul & cavens, ne quod per Odilonem & Hiltrudim olim acciderat, revivisceret scandalum, misit VValam & VVarnarium, nec non & Lambertum, sed & Ingobertum qui Aquisgrani venientes talibus ne accidere possent cautela prospicerent.

CAPVT XX.

* N. ac R. ment. nul- lam feci- mu.

* Vulgò: qui sibi va- na pr. re- gni illuse- rant.

ERat ei filius nomine Pipinus, ex concubinâ editus, ^{1.} cuius inter ceteros mentionem * facere distuli, facie quidem pulcher, sed gibbo deformis. † Is cum pater ^{2.} bello contra Hunos suscepto in Bajoariâ hyemaret, ægritudine simulatâ, cum quibusdam è primoribus Fran- corum, * qui eum vanâ promissione regni illexerant, ad- versus patrem conjuravit: quem post fraudem detectam, & damnationem conjuratorum, detonsum in cœnobio Pru- mia religiosæ vitæ, jamque volentem vocare permisit. † Facta est & alia prius contra eum in Germaniâ valida conju- ^{3.} ratio, cujus auctores partim luminibus orbatî, partim membris incolumes, omnes tamen in exilium acti sunt: neq; ullus ex eis interfectus est, nisi tres tantum, qui cum se ne comprehendentur, strictis gladiis defenderent, aliquos etiam occidissent, quia aliter coërceri non poterant, inter- empti sunt. † Harum tamen conjurationum Fastradæ re- ^{4.} ginæ crudelitas causa & origo existisse creditur. † Et idcir- ^{5.} co in ambabus contra regem conspiratum est, quia uxoris crudelitati consentiens, à suæ naturæ benignitate ac solitâ mansuetudine immaniter exorbitasse videbatur.

ANIMADVERSIONES

AD CAP. XX.

ERat ei filius nomine Pipinus ex concubinâ editus) Hunc ante legale connubi- um ex Himiltruda nobili puellâ genuit, teste Paulo Warnefridi de Episcô- pis Metensis Ecclesia apud Pirhœum *Annal. Franc. p. 289.* Unde & filius Carô- li Maior appellatur ab Adelmo *ad ann. 792.* Hic conspirationem *ann. 792.* adversus patrem iniit, cum quibusdam Francis, quod se crudelitatem Fa- stradæ reginæ ferre non posse asseverabant teste Adelmo *l. 6.* sed detecto

pes